

використання інноваційних педагогічних технологій і методів навчання під час педагогічного процесу у вищій школі.

Список використаних джерел:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.
2. Мамадалиев К. Р. Инновационные технологии в обучении / К. Р. Мамадалиев // Молодой ученый. – 2012. – № 11. – 450–452 с.
3. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2006. – 352 с.

УДК 378.046. 81(438)

А. П. Штепура, м. Ніжин, Україна / Alla Shtepura, Nizhyn, Ukraine
allonka2870@ukr.net

**ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА**

Анотація. Автор аналізує можливості застосування платформ дистанційного навчання англійської мови у закладах вищої освіти Республіки Польща. Найбільш популярною у Польщі є система управління курсами Moodle (Модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище). Цей повнофункціональний програмний пакет дозволяє створити віртуальне середовище, у якому можна підтримувати три формати: щотижневий, тематичний курс і дискусійний форум. Загальні теми поділяються на ресурси (навчальний зміст) та компоненти курсу (модулі дій). Ресурси розміщуються на платформі у вигляді документів, відео, аудіо тощо. Компоненти курсу дозволяють оперувати конкретними діями. Для викладання англійської мови у закладах вищої освіти Республіки Польща використовують такі компоненти, як голосування, анкета, чат, журнал, форум, лекція, вікторина, словник термінів, семінари, SCORM-пакет, Вікі.

В умовах дистанційного навчання англійської мови можливе ефективне використання платформи Moodle у п'яти основних напрямках: під час виконання та оцінювання домашньої роботи, в роботі з обдарованими студентами, в роботі зі слабкими студентами, в індивідуальній роботі згідно з інтересами студентів, у створенні спільних проектів. Відповідно змінюється роль викладача в такому середовищі. Він перестає бути «джерелом знань», натомість зосереджує свої зусилля на розвитку творчої атмосфери, сприятливої для обміну знаннями та досвідом один з одним.

Ключові слова: програмне забезпечення, дистанційне навчання, англійська мова, заклади вищої освіти, Республіка Польща.

Abstract. The author analyzes the possibilities of using distance learning platforms of English in higher education institutions of the Republic of Poland. The Moodle Course Management System (Modular Object Oriented Dynamic Learning Environment) is the most popular management system in Poland nowadays. This full-featured software package allows to create a virtual environment in which three formats can be supported: a weekly course, a thematic course and a discussion forum. Common themes are divided into resources (training content) and course component (action modules). The resources are placed on the platform in the form of documents, video, audio, etc. The components of the course allow to operate with specific actions. Such components as voting, a questionnaire, a chat, a magazine, a forum, a lecture, a quiz, a vocabulary of terms, seminars, SCORM-package, wiki are widely used for teaching English in higher education institutions in Poland.

Learning English in a distance it is possible to use effectively the Moodle platform in five main areas: during the performance and evaluation of homework, work with gifted students or weak students, in individual work according to the interests of students, in the creation of joint projects. Naturally, the role of teacher changes in such environment. The teacher ceases to be a "source of knowledge" but instead, he concentrates his efforts on developing a creative atmosphere favorable for exchanging of knowledge and experience with each other.

Key words: software, distance learning, English, higher education institutions, Poland.

Постановка проблеми. У зв'язку з глобалізацією, інтеграцією та постійним прогресом у всіх сферах життя й науки, що спонукає до розширення й удосконалення знань, умінь і навичок, виникає необхідність застосуванням інноваційних засобів вивчення іноземних мов. Серед них великої популярності набуває дистанційне навчання. Заклади вищої освіти Республіки Польщі не можуть залишатися пасивними до цих тенденцій, а тому модернізують свою дидактичну пропозицію, відповідаючи на зростаючі потреби студентів, а також намагаючись отримати конкурентну перевагу в своєму середовищі та на міжнародному освітньому ринку.

Ще на початку ХХІ ст. у «Стратегії розвитку вищої освіти в Польщі до 2010 року» зазначалося: «Ера індустріального суспільства поступається епісі інформаційного суспільства, яке ознаменувало перехід від навчання через запам'ятовування інформації до здатності самостійного навчання, пошуку й вибору інформації, а також використання нових інформаційних та комунікаційних технологій. Інформаційний вибух (збільшення кількості інформації) створює напругу між обмеженими можливостями людської пам'яті та обсягом наявної необхідної інформації. Це є викликом для нових навчальних завдань» [3, с. 89]. Таким чином, дистанційне навчання в інформаційному суспільстві стало фактом.

Аналіз останніх досліджень. Польські науковці, слідуючи європейським реформам, приділяють велику увагу дослідженням перспектив розвитку дистанційного навчання. Зокрема, загальні проблеми дистанційної освіти висвітлюються у роботах М. Анджеевської, У. М. Депчика, Ф. Зеньковського, Г. Карваша, М. Махінко-Награбецької, П. Міколайчика, Т. Менчиковської, М. Нодзинської, Х. Рокіти, М. Руштецької, К. Служевського, Я. Р. Пашка, К. Хмелевського та ін. Методичні засади навчання іноземних мов обґрунтовують В. Вільчинська, М. Висоцька, В. Пфейфер, Г. Сташяк та ін. Змісту навчальних програм підготовки майбутніх учителів іноземних присвячені праці Е. Завадзької, М. Йодлович, Г. Коморовської та ін. Питання практичного застосування різних платформ для дистанційного навчання іноземної мови розглядають Л. Зелінська, І. Беднарчик, Т. Кравчук, П. Волські, Й. Ногєц, М. Цецюра, Б. Якубчак та ін. Ці роботи є важливим джерелом інформації для порівняльного аналізу й узагальнення з метою обґрунтування шляхів використання конструктивних ідей польського досвіду дистанційного навчання в Україні.

Мета статті полягає в обґрунтуванні застосування платформи Moodle для дистанційного навчання англійської мови у закладах вищої освіти Республіки Польща.

Виклад основного матеріалу. Дистанційне навчання стає все більш важливою формою академічної освіти у світі. Щоразу більше закладів вищої освіти Республіки Польщі створюють основу для динамічного розвитку дистанційних форм навчання з метою наближення до позиції провідних університетів. На першому місці за популярністю, стоїть викладання англійської мови – офіційної мови міжнародного бізнесу та торгівлі, Інтернету й техніки, науки та мистецтв. Вона займає 80 % ділового мовного простору, використовується під час заповнення анкет, складання резюме, у діловому та приватному листуванні. Вільне володіння англійською мовою дозволяє одержувати доступ до іноземних сайтів і друкованих видань, відвідувати міжнародні конференції та тренінги, вести ділове листування, створювати іншомовні презентації, спілкуватися з партнерами по роботі чи на відпочинку. З кожним роком все більш затребуваними є фахівці, які володіють англійською мовою, причому, не тільки економісти, менеджери, юристи, адміністративні працівники, а й секретарі, представники виробничих спеціальностей, навіть будівельники та різноробочі. Дистанційне вивчення англійської мови в порівнянні з класичними формами має чимало переваг, серед яких найважливішою є можливість навчатися у будь-якому місці в будь-який час.

Дистанційне навчання з використанням електронних форм передачі інформації останнім часом набуває особливої актуальності у вищих навчальних закладах Польщі. Більшість польських університетів використовують програмне забезпечення Open Source («вільне джерело»). Зауважимо, що Open Source – це безкоштовна відкрита програма, випущена під загальною публічною ліцензією GPL (General Public License). Відкритість полягає не тільки в можливості вільного використання та дублювання, але, передусім, у можливості будь-якої модифікації вихідного коду.

Серед програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом існують також пакети, що складають так звані дистанційні платформи навчання. Це системи керування курсами (CMS) або системи управління навчальним вмістом (LCMS) чи управління навчанням (LMS). Ці продукти створюють ІТ-середовище, що діє в WWW і дозволяє розробляти, створювати й підтримувати віддалені програми, доступні на рівні веб-браузера. До них відносяться Clarolyn (доступна на <http://www.claroline.net/>), Jonesstandard (<http://www.jonesstandard.org/>), Atutor (<http://www.atutor.ca/>), Ilias (<http://www.ilias.de>) і Moodle (<http://moodle.org/>).

Найбільш популярною у Польщі є система управління курсами Moodle (Модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище). Це повнофункціональний програмний пакет, написаний мовою сценаріїв PHP. Спочатку він був призначений виключно для роботи в операційній системі Linux з встановленим сервером Apache WWW і сервером бази даних MySQL. Зараз він може працювати з базою даних PostgreSQL під

керівництвом операційних систем, таких як Windows XP, Mac OS X і Netware. Вимоги до програмного забезпечення Moodle полягають в наступному: програмне забезпечення веб-сервера (зазвичай Apache), PHP мова сценаріїв, версії 4.1 або більш пізньої версії, на якому працює сервер бази даних MySQL (мінімальна версія MySQL в даний час 3,23) або PostgreSQL. Також корисна бібліотека PHP4-GD з підтримкою графічних форм JPG та PNG. Він використовується для створення діаграм у звітах про активність користувачів на платформі навчання, але це не є необхідним для правильної роботи самого пакета Moodle [1].

Доступ до ресурсів платформи ієрархічний і може мати місце на різних рівнях влади. Відповідно до рівнів можна виділити наступні групи користувачів:

- адміністратор платформи – це особа, відповідальна за належне функціонування платформи;
- автор курсу, який може створювати власні курси на платформі та змінювати їх зміст;
- викладач, який проводить курс, має можливість змінювати та редагувати зміст курсу, оцінювати роботу учасників курсу. Поточну підготовку здійснює саме ця група користувачів.

Використання цієї дистанційної платформи можливе після реєстрації та створення власного облікового запису. Під час встановлення програмного забезпечення створюється обліковий запис системного адміністратора, який контролює весь веб-сайт, створює категорії курсів, призначає наступні курси в межах певної категорії. Адміністратор має найширший діапазон авторизацій, наприклад, створення, видалення курсів, зміна системних налаштувань платформи, надання права іншим користувачам. Він також має право встановлювати та змінювати системні облікові записи користувачів, а також вказує спосіб їх автентифікації. Адміністратор також несе відповідальність за виконання періодичних технічних завдань, необхідних для правильної роботи системи протягом тривалого періоду часу.

У викладанні англійської мови на платформі Moodle можна підтримувати три формати: щотижневий формат (курс ділиться на тижні еквівалентних одиниць), формат тематичного курсу (складається з одиниць, які називаються темами) і формат соціальної основи дискусійного форуму. Фахівець, який komponує курс, має можливість створювати різні варіанти в межах кожного блоку (модуль або тема). Загальні теми поділяються на так звані ресурси (навчальний зміст) та компоненти курсу (модулі дій). Ресурси – це інформація, яка може бути отримана через файли (програми Word, Powerpoint, Flash, HTML), документи, відео, аудіо тощо. Вони завантажуються на сервер і редагуються безпосередньо в Moodle. Компоненти курсу дозволяють оперувати конкретними діями. Із переліку компонентів, запропонованих польською дослідницею Б. Якубчак, для викладання англійської мови можна застосувати такі:

- голосування – модуль дій, пов'язаних з проведенням голосування, для того, щоб швидко зібрати інформацію або думки на певну тему;
- анкета – модуль, який пропонує низку інструментів для опитувальників, які були корисними для оцінки та стимулювання навчального процесу в он-лайнному середовищі; викладачі можуть використовувати ці інструменти для збору даних зі своїх студентів, що допоможе їм краще зрозуміти групу та полегшить застосування навчально-методичних методів;
- чат – модуль, що дозволяє учасникам вести живу бесіду через мережу; це ефективний спосіб краще зрозуміти один одного та предмет обговорення;
- журнал – цей модуль охоплює рефлексивну діяльність: викладач просить студентів про коментарі до певної теми; протягом певного часу студенти можуть редагувати та змінювати свої заяви, які є конфіденційними та доступними лише для зареєстрованих учасників, викладач може коментувати опубліковану оцінку чи запис в журналі;
- форум – модуль, що дозволяє проводити обговорення в асинхронному режимі за допомогою надісланих на форум повідомлень. Форуми можуть мати іншу структуру і дозволяти учасникам оцінювати кожну публікацію. Повідомлення можуть містити вкладення, їх можна переглядати у різних форматах;
- лекція – це модуль, який дозволяє цікаво представляти вміст на багатьох сторінках. Кожна сторінка зазвичай закінчується питанням та декількома варіантами відповіді. Залежно від успішності студент йде на наступний рівень або повертається до попереднього. Навігація може бути спрощеною або більш складною в залежності від структури матеріалу;
- вікторина – цей модуль складається з коротких питань і відповідей. Вони організовані за категоріями, зберігаються в базі даних і можуть бути повторно використані протягом певного курсу або навіть переведені на інший курс. Вікторини можуть дозволити кілька спроб знайти рішення. Кожна спроба автоматично перевіряється, і викладач може вирішити, розмістити свої коментарі чи дати правильні відповіді. Цей модуль пропонує інструменти для формування рейтингів. Завдання дозволяють викладачу визначати обсяг роботи, яку студенти зобов'язані виконувати в електронній формі (у будь-якому форматі) та надсилати на сервер. Типовими завданнями є нариси, проекти, звіти, програми тощо. Завдання можна визначити разом із терміном подання робіт та максимальною оцінкою;

- словник термінів – модуль, що дозволяє створювати та підтримувати набір визначень, аналогічних словнику. Визначення можна шукати або переглядати багатьма способами. Можна експортувати вміст з одного словника понять на інший (головний словник понять) в рамках одного курсу. Цей модуль також дозволяє автоматично генерувати посилання на визначення, що містяться у створеному курсі;

- семінари – заняття з можливістю отримання спільної оцінки; вони дозволяють учасникам оцінювати свою роботу багатьма способами;

- SCORM-пакет являє собою набір змісту, створений на основі стандарту SCORM для навчальних закладів. Пакет може містити веб-сайти, графіку, Java-скрипти, презентації Flash і все, що інтерпретуються веб-браузерами. Модуль SCORM дозволяє легко надіслати будь-який SCORM-сумісний пакет на сервер і зробити його частиною курсу;

- Вікі – платформа для групового створення документів за допомогою веб-браузера. «Wiki wiki» в перекладі означає «супер швидко». Така назва відображає швидкість створення та оновлення документів за допомогою цього модуля. Правило полягає в тому, що всі користувачі, які мають права редагування, можуть вносити будь-які зміни до документів, що складають сервер Вікі. Всі, хто має доступ до сервера Вікі, можуть прочитати файли, що містяться там. Модуль має опції для обмеження читання та редагування [1].

Як бачимо, кількість можливих компонентів для дистанційного курсу англійської мови є значною. Уміле використання викладачем інструментів, пропонованих програмним забезпеченням Moodle, може сприяти значному стимулюванню навчальних процесів та розвитку мотивації до навчання у віртуальній спільноті.

Зокрема, П. Вольський зауважує, що в умовах дистанційного навчання англійської мови платформа Moodle може виявитися особливо корисною у п'яти основних напрямках. По-перше, під час виконання та оцінювання домашньої роботи програма полегшує контроль викладача над роботою студентів, демонструючи їх сильні та слабкі сторони. Студенти мають можливість виправляти тексти на поточній основі, і платформа нагадує їм про терміни та форми завдання. З іншого боку, викладач має можливість підготувати повторювані завдання, в тому числі матеріали за більш тривалий період, протягом якого студент може працювати індивідуально в залежності від власних потреб. Ця платформа забезпечує можливість ефективної консультації з викладачем, а також індивідуальне спілкування з окремими студентами. Другий перспективний напрям полягає в роботі з обдарованими студентами. Завдання, надто складні для більшості студентів, можуть з'являтися на платформі як додаткові, що будуть оцінюватися найвищим балом – автоматично програмою або самим викладачем. Наступний напрям – робота зі «слабким» студентом, який демонструє дефіцит знань у різних сферах. У такій ситуації платформа дає відчуття безпеки, захищає від можливості дискредитації з боку колег, дозволяє виконувати завдання в темпі, адаптованій до рівня студента, використовуючи різноманітні підходи. По-четверте, платформа може задовольняти індивідуальні інтереси студентів у змісті текстів, розвивати словниковий запас, необхідний для власних потреб, представляти власні досягнення через мову, індивідуальні зустрічі з культурою носіїв мови. Наприклад, термін «Словник понять» дозволяє групі студентів підготувати разом щось на зразок невеликого лексикону, в якому вони розміщують необхідні їм слова та вислови. Це може бути, наприклад, тематичний словник із цікавих тем (наприклад, спорт, мода, музика), реальна інформація (про звичаї, свята, ритуали тощо) та ін. Викладач має можливість запрограмувати параметри, щоб інформація, введена студентами, кожного разу була зафіксована. П'ятий, дуже важливий напрям застосування – це створення проектів, результатами яких можуть бути різні типи текстів, розміщених студентами на платформі. Корисним тут буде компонент платформи під назвою «Wiki», який дозволяє студентам, які працюють вдома перед своїми комп'ютерами, створювати і розміщувати тексти разом з ілюстраціями, коментарями тощо [2, с. 254].

Альтернативне віртуальне середовище, яке створюється з використанням платформи Moodle, загалом виглядає як звичайний веб-сайт, заповнений посиланнями на різні завдання та дії. Студент, який заходить на цю сторінку, бачить список тем, що відповідають вмісту навчального матеріалу за певний семестр або за весь рік. Він фіксує також, що деякі завдання повинні бути виконані протягом певного часу, а інші – необов'язкові. Він може зайти на форум і опублікувати свої коментарі. Великою перевагою Moodle є чат. У будь-який час студенти можуть поговорити з колегами чи з викладачем. Розміщений на видатному місці календар нагадує вам про терміни завершення кожного етапу роботи. Якщо з'являються нові елементи, на це одразу ж звертають увагу автоматичні повідомлення.

Польські дослідники зауважують, що роль викладача в такому середовищі змінюється. Він перестає бути лише «джерелом знань», натомість зосереджує свої зусилля на розвитку творчої атмосфери, сприятливої для обміну знаннями та досвідом один з одним, тому що це краще для навчання, ніж просто публікувати інформацію, яку, на його думку, студент повинен знати [1]. У такому середовищі мова йде не про передачу знань або контроль над студентами, а про підтримку окремих студентів у розвитку їхніх індивідуальних умінь, компетентності, позитивного ставлення до англійської мови та іноземної культури. Автономія студента виступає певним калейдоскопом поглядів, компетенцій та рис особистості, зовнішнім ознакою яких є здатність брати на

себе відповідальність за власне навчання. З іншого боку, у викладанні, що базується на дистанційних платформах, найважливішими є форми роботи, що дають можливість співпраці. Це пов'язано з необхідністю підтримувати зв'язок з іншими людьми для перевірки того, наскільки корисні набуті знання і вміння. При цьому навчальний процес є ефективний настільки, наскільки студент функціонує у групі – щоб випробувати свої нові навички [2, s. 255].

Висновок. Зважаючи на те, що англійська мова є об'єктом, який характеризується широкою освітньою методологією та є однією з базових мов сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, цілком доречно пропонувати сучасним студентам альтернативний «світ», який сприятиме більш ефективному засвоєнню цієї мови, а також ознайомленню з культурою інших країн. Використання середовища Moodle дає змогу в зручному для кожного місці та в зручний час слухати записи, переглядати відео-кліпи, разом створювати тексти, покращувати свої навички спілкування, обговорювати і контролювати свій прогрес. З огляду на це, перспективою подальших досліджень вбачаємо аналіз можливостей використання різних дистанційних платформ для підвищення рівня ефективності вивчення англійської мови у закладах вищої освіти України.

Список використаних джерел:

1. Jakubczak B. Zastosowanie systemów nauczania zdalnego typu Open Source w edukacji na przykładzie pakietu Moodle. URL: <http://hdl.handle.net/10593/954> (Дата звернення 10.09.2018).
2. Wolski P. Nauczanie języka poprzez platformę e-learningową – spojrzenie konstruktywistyczne / V. Międzynarodowa Konferencja Edukacyjna „Języki obce w kontekście współczesnych wyzwań i perspektyw” s. 252-259 URL: <http://www.kms.polsl.pl/prv/spnjo/referaty/wolski.pdf> (Дата звернення 11.09.2018).
3. Zielińska L. Rola platformy e-learningowej w przygotowaniu studentów do standaryzowanych egzaminów z języka angielskiego w biznesie. URL: <https://docplayer.pl/17413047-Rola-platformy-e-learningowej-w-przygotowaniu-studentow-do-standaryzowanych-egzaminow-z-jezyka-angielskiego-w-biznesie.html> (Дата звернення 12.09.2018).